

ПАРТІЙНА СИСТЕМА ДО І ПІСЛЯ МАЙДАНУ

Постановка проблеми. Партійна система — це частина політичної системи, що, в свою чергу, являє собою в широкому розумінні певну єдність політичних інститутів, політичних норм, політичної свідомості (ідеології та психології), політичних відносин. Наша партійна система не є сталою і часто диференціює.

Мета. Дослідити партійну систему до і після Майдану. Не ставилось завдання дослідити корінні зміни за кожен місяць, а сконцентрувати увагу на загальних змінах, що відбувалися від 2010 року.

Виклад матеріалу: Масові обурення та протести громадян проти авторитарного режиму В. Януковича, відомі для нас як Революція гідності, центром якої став Майдан. Ці події можна назвати переломним моментом в новітній історії України. Події 2013-2014 суттєво вплинули як на свідомість українців, спрямувавши до рішучіших дій, так і на політичну систему України. Відбулося оновлення вищих владних інститутів держави, обрання нового президента (після втечі экс-президента до Росії), новий склад кабінету міністрів. Партійна система також зазнала суттєвих змін: від влади усунуті політичні партії, що до Майдану належали до складу президентської коаліції (КПУ, Партія Регіонів). Після виборчий період, але також і конкуренцією та конфліктами з листопада ознаменувався гострою боротьбою не лише між новими провладними силами та опозицією 2013р. - лютого 2014р. виступали “єдиним фронтом”. Залишаються вільними деякі “політичні ніші”, на які можуть претендувати нові партійні структури. Дослідження громадської думки показує, що ті політичні сили, які були з ентузіазмом сприйняті суспільством під час позачергових виборів, у подальшому почали втрачати підтримку виборців.

Це свідчить, що партійна система України перебуває в процесі трансформації, і цей процес триватиме, як мінімум, до наступних парламентських виборів (чергових). Разом з тим, розвиток України як демократичної держави потребує ефективної політичної системи, яка є неможливою без дієвих, інституціоналізованих політичних партій. Розглянемо партійну систему 2010-2013рр. У цей час зареєстровано 25 нових партій. За даними Мін'юсту, станом на листопад 2012р., в Україні було зареєстровано 200 політичних партій, проте більшість із них, як і раніше, існували лише формально. Серед новоспечених партій активну політичну діяльність вели «Удар» Кличка, «Сильна Україна» Тігіпка, «Фронт змін» Яценюка. Також протягом цього етапу утворювались окремі партії на основі громадських ініціатив («Демократичний альянс») [5]. У 2014-2015рр. відбулися суттєві зміни у партійній системі. Відмова В. Януковича від європейської інтеграції, розгін мирного Майдану, масові протести, зумовили суттєві зміни в партійній системі. Активне переформатування партійного простору (створення нових партій, розколи і злиття існуючих) пройшло кілька етапів: власне у процесі Майдану і після його завершення; у процесі виборчих кампаній 2014р.; у 2015р., з огляду на підготовку до місцевих виборів. Станом на березень 2015р., в Україні було зареєстровано 262 політичні партії, при цьому, у 2014р. їх було зареєстровано 39, від початку 2015р. – 27. Так, опозиційні парламентські партії, відповідно до своїх політичних позицій, від самого початку активно включилися в акції протесту, попри те, що на початковому етапі громадськими активістами та деякими партійними лідерами висувалася вимога “позапартійності” акцій. Проте, після жорстокого побиття учасників мирної акції на Майдані Незалежності в ніч з 29 на 30 листопада 2013р. парламентська опозиція (ВО “Батьківщина”, “УДАР” і “Свобода”) перебрали на себе головну роль в організації і координації протестного руху. Помітну роль в акціях протесту відіграли й інші політичні партії, створені до Майдану, зокрема, партія “Громадянська позиція” (А. Гриценко), Радикальна партія О. Ляшка (О. Ляшко), партія “Демократичний альянс” (В. Гацько). Партії КПУ та Партії регіонів активно підтримувала дії тогочасного президента В. Януковича в боротьбі проти Майдану. Перемога акцій протесту, що охопили більшість територій країни, втеча В. Януковича та зміна влади, що відбулася наприкінці лютого 2014р., ознаменували кінець домінування

Партії регіонів[1]. Після зміни влади відбулися суттєві зміни у правовій базі діяльності політичних партій. Одним з перших рішень Парламенту після падіння авторитарного режиму стало прийняття 21 лютого 2014р. Закону “Про відновлення дії окремих положень Конституції України” який відновив роль партій у політичній системі. У цілому партійна система України зберігає ознаки системи поміркованого плюралізму. Однак, активний процес утворення нових партійних проектів, динамічні зміни в підтримці парламентських партій, можливе переформатування парламентської коаліції та Уряду, наступні місцеві, а не виключено, й дострокові парламентські вибори – усе це дає підстави для висновку, що процес еволюції партійної системи на цьому етапі триває, а сама система ще не набула усталеного вигляду. Основними підсумками “після майданного” періоду еволюції партійної системи стали наступні. 1) Значне оновлення складу партійної системи, зміна балансу сил.(У 2014р. На політичну арену вийшли партії, створені під час акцій протесту та після їх завершення (“Правий сектор”, Блок Петра Порошенка “Солідарність”, “Народний фронт”), а також створені раніше партії, лідери яких наростили власну підтримку під час Майдану (“Самопоміч”, Радикальна партія Олега Ляшка). Зберегли своє місце, хоча й різною мірою втративши підтримку, “Батьківщина” та “Свобода”. Призупинив свою само стійну діяльність “Удар”. “Проросійські” партії втратили монополію на представництво інтересів виборців Сходу та Півдня України); 2) “Віртуалізація” діяльності політичних партій.(Ця тенденція відображується у переносі партіями акцентів інформаційно-пропагандистської діяльності з безпосереднього спілкування з виборцями у медіа- та Інтернет-простір); 3) Посилення позицій популістських партій та поширення популізму в цілому(Політичні сили апелюють до “більшості” виборців, які не є внутрішньо диференційованими, до “громадян” або до “народу” в цілому, протиставляючи їх “еліті”, пропонують “швидкі зміни на краще” без урахування реальних можливостей для таких змін). Також під час Майдану відбулося безпосереднє виникнення партій на основі формалізованих та неформалізованих структур громадянського суспільства зокрема, так виникла партія “Правий сектор”. Залучення активістів Майдану до владних структур у період лютого-березня 2014р. призвело до їх подальшого виходу на керівні позиції в нових політичних силах, створених напередодні виборів[6]. У період 2010-2015рр. Україна та її суспільство зазнали драматичних змін, що відбулося на розвитку української партійної системи. Зміни відбувались у функціонуванні системи в цілому, в діяльності її елементів – політичних партій, у зовнішньому середовищі (законодавчій базі, політичному та іншому оточенні, спрямованості зовнішнього впливу тощо). Зокрема, змінилися конституційні засади діяльності партій. Партійна система розвивалася в рамках поміркованого плюралізму з утворенням двох основних полюсів (влада та опозиція), при цьому провладні. Основне тло, на якому тривав розвиток партійної системи України після подій Майдану, складала такі чинники: переформатування влади, зміна балансу сил, що потягло за собою оновлення складу партійної системи, агресія з боку РФ, посилення кризових явищ у соціально-економічній і фінансовій сферах, активізація контактів з провідними країнами Заходу, суттєві зміни в соціально-демографічній сфері та суспільній свідомості (зокрема, мілітаризація суспільної свідомості внаслідок російської агресії) [4]. Партії відзначалися консолідованістю й високою спроможністю до мобілізації, тоді як опозиційні сили характеризувалися високим рівнем розпорошеності. Значно зросла суспільна підтримка проєвропейських партій, які вперше в історії України здобули значну підтримку в усіх регіонах країни. Натомість знизилася підтримка партій – політичних спадкоємців Партії регіонів та інших партій умовно “проросійського спрямування”, які втратили монополію на представництво інтересів населення Сходу та Півдня України. Радикальні зміни призвели до певної розгубленості в середовищі виборців, які раніше голосували за партії, які експлуатували гасла зближення з Росією та захисту російськомовних[3].

Висновки. Отже за цих кілька років у партійній системі відбулись доволі великі зрушення ,про що свідчить певний аванс суспільної довіри до нових партій, що також

зумовлює високий рівень очікувань від них. Сподіваємось, що вони не зупиняться на досягнутому та виправдають довіру суспільства.

Список використаної літератури

1. Литвин В. *Політична арена України: дійові особи та виконавці*. – К., 1994. – 495 с.
2. Примуш М. *Політико-правове регулювання діяльності політичних партій*. – Д., 2001. – 338 с.
3. Бойко О. *Народний Рух України: від виникнення ідеї масової опозиційної організації до створення її програми* // *Людина і політика*, 2001, № 2.
4. Вишняк О. І., Шевель І. П. *Дослідження і прогнозування виборів в Росії та Україні: досвід і проблеми (1990 – 1998)*. – К.: Стілос, 1998. – 150 с.
5. Рагозин Н. *Развитие партийной системы Украины* // *Полис*. № 1, 2004.
6. Кынев А. В. *Эффекты „Майдана”: политическая система Украины после кризиса 2004 г.* // *Полис*, 2005, № 1
7. Гончарук, Т. В. *Ментально-філософські засади національного буття, їх детермінуючий вплив на суспільні процеси [Текст] / Т. В. Гончарук // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 44-71*
8. Гончарук Т., Шумка М. *Національно-культурна ідентичність як маркер модернізованого українського суспільства* // *Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6*. – Л.: УБС НБУ, 2013. – 722с. – С. 391-399.
9. Гурик М. І. *Історична пам'ять народу у контексті актуальних завдань розбудови модерної української нації*. / М. І. Гурик // *Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик, М. Л. Шумка, В. Я. Томахів [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 90-113.*
10. Гнасевич Н. В. *Українська національна ідея: генеза та сучасний зміст* / Н. В. Гнасевич // *Світоглядні та соціокультурні засади формування української модерної нації: моногр.* / авт.колектив : О. М. Рудакевич (керівник) та ін. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 256 с.
11. Рудакевич, О. *Взаємозв'язок національної ідентичності і культури в націєтворчому процесі* / О. Рудакевич // *Грані : [наук.-теорет. громад.-політ. альманах]*. – 2010. – № 2. – С. 155–159.